

1.5. Πρόσφατες εξελίξεις και προοπτικές της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας: Επιβράδυνση των ρυθμών οικονομικής ανάκαμψης εν μέσω γεωπολιτικών, οικονομικών και κλιματολογικών διαταραχών

Αριστοτέλης Κουτρούλης

Η υφήλιος διανύει μια περίοδο έντονων οικονομικών διακυμάνσεων. Η αρνητική εξέλιξη μιας σειράς παραγόντων –συνέχιση του πολέμου στην Ουκρανία, αλματώδης αύξηση του κόστους διαβίωσης, ενεργειακή κρίση στην Ευρώπη και επιδείνωση των κλιματολογικών συνθηκών– έχουν αποσταθεροποιήσει την παγκόσμια οικονομία και έχουν επιβραδύνει σημαντικά τους ρυθμούς οικονομικής ανάκαμψης στις περισσότερες οικονομίες του κόσμου. Για άλλη μια φορά, σημαντικό ρόλο στην αποκατάσταση της οικονομικής ομαλότητας αναμένεται να διαδραματίσει η οικονομική πολιτική.

1.5.1. Γενική αξιολόγηση των εξελίξεων και των βραχυπρόθεσμων προοπτικών της παγκόσμιας οικονομίας

Οικονομική δραστηριότητα

Το διεθνές οικονομικό περιβάλλον εμφανίζει τάσεις αποσταθεροποίησης και σημαντικής υποχώρησης του ρυθμού οικονομικής ανάκαμψης. Οι δυσοίονες προοπτικές της παγκόσμιας οικονομίας αντανάκλουν τις οικονομικές επιπτώσεις από τη συνέχιση του πολέμου στην Ουκρανία, την αλματώδη αύξηση του κόστους διαβίωσης εν μέσω έντονων πληθωριστικών πιέσεων και τη σημαντική υποχώρηση της ανάκαμψης των τριών μεγαλύτερων οικονομιών του κόσμου, ήτοι των ΗΠΑ, της Κίνας και της Ευρωζώνης.

Από τα αρχικά σενάρια σχετικά με την πορεία του πολέμου στην Ουκρανία, μέχρι στιγμής, φαίνεται να επιβεβαιώνονται τα χειρότερα –πολύμηνες εχθροπραξίες αμείωτης έντασης, επαναλαμβανόμενες εμπρηστι-

κές δηλώσεις εκ μέρους των πολιτικών ηγετών, αλληλοκατηγορίες για αδιαλλαξία και διαρρηγμένοι διάυλοι επικοινωνίας μεταξύ Ρωσίας και Δυτικού Κόσμου. Δεδομένου του ρόλου της Ρωσίας και της Ουκρανίας στην παγκόσμια παραγωγή και προμήθεια ενεργειακών, διατροφικών και άλλων βασικών προϊόντων, οι εξελίξεις αυτές έχουν αναπόφευκτα οδηγήσει τις αντίστοιχες διεθνείς τιμές σε ιστορικά υψηλά επίπεδα, αυξάνοντας σε δυσθεώρητα ύψη τόσο το κόστος παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών όσο και το κόστος διαβίωσης των νοικοκυριών στις περισσότερες οικονομίες του κόσμου.

Ο επιταχυνόμενος πληθωρισμός, παράλληλα με την ενίσχυση και διεύρυνση των πληθωριστικών προσδοκιών, έχουν αναγκάσει τις κυριότερες κεντρικές τράπεζες σε συγχρονισμένη μεταστροφή της πολιτικής τους από ενισχυτική σε περιοριστική με στόχο την άμβλυνση του πληθωρισμού. Αν και αυτή η πολιτική θεωρείται επιβεβλημένη ως μέσο κατευνασμού των πληθωριστικών προσδοκιών, αναμένεται ότι θα δυσχεράνει τις συνθήκες χρηματοδότησης νοικοκυριών και επιχειρήσεων και, επομένως, θα επηρεάσει αρνητικά τις δαπάνες για κατανάλωση και επενδύσεις.

Είναι αξιοσημείωτο ότι οι παραπάνω εξελίξεις καταγράφονται σε ένα περιβάλλον πολλαπλών εκκρεμοτήτων και υψηλής αβεβαιότητας. Για παράδειγμα, παρά την εξασθένηση της νόσου Covid-19, τα νέα κύματα παραλλαγών της νόσου στην Κίνα και τα αυστηρά lockdowns για την αντιμετώπισή τους εμποδίζουν την πλήρη αποκατάσταση της ομαλότητας στις διεθνείς αλυσίδες παραγωγής. Ταυτόχρονα, η μεγάλη συχνότητα εμφάνισης ακραίων καιρικών φαινομένων λόγω κλιματολογικής αλλαγής δείχνει να έχει δυσμενείς επιπτώσεις στην παγκόσμια παραγωγή διατροφικών προϊόντων, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ελλείψεων και ανοδικών πιέσεων στις τιμές. Τέλος, μεγάλη ανησυχία έχει προκαλέσει η απότομη αύξηση του δημόσιου χρέους στις περισσότερες οικονομίες, καθώς τα υψηλά επιτόκια, η ανατίμηση του αμερικανικού δολαρίου, και η ανάγκη στήριξης των οικονομικά ασθενέστερων πληθυσμιακών ομάδων κάθε άλλο παρά ευνοούν τη βελτίωση της δημοσιονομικής θέσης των κρατών και την ομαλή εξυπηρέτηση του χρέους.

Στον αντίποδα των παραπάνω εξελίξεων βρίσκεται η δυναμική ανάκαμψη των δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την παραγωγή και κατανάλωση υπηρεσιών, και ειδικά τον τουρισμό. Ωστόσο, η αλματώδης αύξηση του κόστους διαβίωσης και η διάβρωση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.5.1 Πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν^{1,2}
(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

	2021*		2022**		2023**	
	ΔΝΤ	ΟΟΣΑ	ΔΝΤ	ΟΟΣΑ	ΔΝΤ	ΟΟΣΑ
Παγκόσμια οικονομία	6	5,8	3,2	3	2,7	2,2
Προηγμένες οικονομίες	5,2		2,4		1,1	
ΗΠΑ	5,7	5,7	1,6	1,5	1	0,5
Ευρωζώνη	5,2	5,2	3,1	3,1	0,5	0,3
Ιαπωνία	1,7	1,7	1,7	1,6	1,6	1,4
Ηνωμένο Βασίλειο	7,4	7,4	3,6	3,4	0,3	0
Αναπτυσσόμενες οικονομίες	6,6		3,7		3,7	
Βραζιλία	4,6	4,9	2,8	2,5	1	0,8
Ρωσία	4,7	4,7	-3,4	-5,5	-2,3	-4,5
Ινδία	8,7	8,7	6,8	6,9	4,9	5,7
Κίνα	8,1	8,1	3,2	3,2	4,4	4,7

Πηγές: IMF, *World Economic Outlook*, October 2022· OECD, *OECD Economic Outlook, Interim Report*, September 2022.

* Εκτιμήσεις, ** Προβλέψεις.

Σημειώσεις: 1. Οι αποκλίσεις που υπάρχουν στις εκτιμήσεις των διεθνών οργανισμών οφείλονται, μεταξύ άλλων, στη χρησιμοποίηση διαφορετικών οικονομικών υποδειγμάτων, την υιοθέτηση εναλλακτικών υποθέσεων, καθώς και στη διαφορετική χρονική στιγμή που πραγματοποιούνται οι προβλέψεις από την κάθε ερευνητική ομάδα.

2. Στην κατηγορία των αναπτυσσόμενων οικονομιών περιλαμβάνονται και οι αναδυόμενες οικονομίες.

από τον πληθωρισμό αφήνει λίγα περιθώρια αισιοδοξίας για το άμεσο μέλλον.

Συνολικά, ο ρυθμός επέκτασης της παγκόσμιας οικονομίας το 2022 αναμένεται να περιοριστεί στο 3,0%, ήτοι 3 ποσοστιαίες μονάδες μικρότερος από το 2021. Καθώς το γενικότερο οικονομικό κλίμα δεν προβλέπεται να βελτιωθεί άμεσα, ο ρυθμός μεταβολής του παγκόσμιου ΑΕΠ εκτιμάται ότι θα μειωθεί περαιτέρω το επόμενο έτος φτάνοντας το 2,5% περίπου (βλ. Πίνακα 1.5.1).

Πληθωρισμός και αγορές εργασίας

Στις περισσότερες οικονομίες του κόσμου ο πληθωρισμός άρχισε να ενισχύεται σημαντικά από το Β' εξάμηνο του 2021, κυρίως λόγω πλεονάζουσας ζήτησης και δυσχερειών στις διεθνείς αλυσίδες παραγωγής, αλλά και λόγω αυξήσεων στις τιμές των ενεργειακών προϊόντων και τα μεταφορικά κόστη. Με την έναρξη του πολέμου, οι μεγάλες αυξήσεις των διεθνών τιμών σε πετρέλαιο, φυσικό αέριο και διατροφικά προϊόντα

του περασμένου Μαρτίου έμελλε να παίξουν καταλυτικό ρόλο στέλνοντας τον πληθωρισμό σε επίπεδα πολύ υψηλότερα από τους στόχους των κεντρικών τραπεζών.

Το τελευταίο διάστημα διαπιστώνεται μια διεύρυνση των πληθωριστικών πιέσεων, καθώς τα αυξημένα κόστη παραγωγής και μεταφορών έχουν επηρεάσει ανοδικά τις τιμές ενός ευρέος φάσματος προϊόντων. Στην εξέλιξη αυτή φαίνεται να έχει συμβάλει και η αύξηση των ονομαστικών μισθών (π.χ. ΗΠΑ και Ην. Βασίλειο) (OECD, 2022). Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής των τιμών καταναλωτή στον ανεπτυγμένο κόσμο αναμένεται το 2022 να φτάσει το 7,5%. Το αντίστοιχο μέγεθος στο σύνολο των αναπτυσσόμενων οικονομιών αναμένεται να κυμανθεί πολύ κοντά στο 11% (βλ. Πίνακα 1.5.2).

Για το επόμενο έτος εκτιμάται ότι ο πληθωρισμός θα μεταβεί σε μια καθοδική πορεία, υποχωρώντας στο 3,1% στις προηγμένες οικονομίες και στο 6,1% στις αναπτυσσόμενες. Στην αποκλιμάκωση του πληθωρι-

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.5.2 Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές στον όγκο του διεθνούς εμπορίου¹

		2021*	2022**	2023**
Όγκος διεθνούς εμπορίου (αγαθά & υπηρεσίες)		10,1	4,3	2,5
Εισαγωγές	Προηγμένες οικονομίες	9,5	6	2
	Αναπτυσσόμενες οικονομίες	11,8	2,4	3
Εξαγωγές	Προηγμένες οικονομίες	8,7	4,2	2,5
	Αναπτυσσόμενες οικονομίες	11,8	3,3	2,9

Πηγή: IMF, *World Economic Outlook*, October 2022.

* Εκτιμήσεις, ** Προβλέψεις.

Σημείωση: 1. Στην κατηγορία των αναπτυσσόμενων οικονομιών περιλαμβάνονται και οι αναδυόμενες οικονομίες.

σμού αναμένεται να συμβάλει τόσο η επιβράδυνση της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας όσο και η περιοριστική κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής στις κυριότερες εθνικές οικονομίες.

Παρά την αρνητική εικόνα που παρουσιάζει η παγκόσμια οικονομία, οι συνθήκες που επικρατούν στις αγορές εργασίας ανά τον κόσμο δείχνουν να είναι ιδιαίτερα θετικές. Πράγματι, σε αρκετά κράτη-μέλη του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας & Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) τα ποσοστά ανεργίας βρίσκονται στα χαμηλότερα επίπεδα των τελευταίων 20 ετών. Εξίσου χαμηλή είναι και η αναλογία του αριθμού των ανέργων που βρίσκονται σε διαδικασία ανεύρεσης εργασίας προς το σύνολο των διαθέσιμων θέσεων εργασίας (OECD, 2022). Ενδεικτικό των θετικών αυτών εξελίξεων είναι και η εκτίμηση του ΔΝΤ για μείωση των ποσοστών ανεργίας στην πλειονότητα των χωρών της ευρωπαϊκής ηπείρου, ακόμη και της Ρωσίας, η οποία βρίσκεται σε εμπόλεμη κατάσταση.

Παρ' όλα αυτά, οι οικονομίες δείχνουν να έχουν εξαντλήσει τα περιθώρια για περαιτέρω μείωση της ανεργίας. Ειδικότερα, για το 2023 αναμένεται ότι η ανεργία θα ακολουθήσει ανοδική πορεία λόγω της μεγάλης επιβράδυνσης του ρυθμού αύξησης του παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας και λόγω της περιοριστικής κατεύθυνσης της νομισματικής πολιτικής.

1.5.2. Διεθνές εμπόριο και διεθνείς τιμές βασικών εμπορευμάτων

Ο ρυθμός επέκτασης του διεθνούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών εκτιμάται ότι θα καταγράψει ραγδαία μείωση κατά το τρέχον έτος και θα διαμορφωθεί στο

4,3% έναντι 10,1% το 2021 (βλ. Πίνακα 1.5.2). Μεταξύ των παραγόντων που έδρασαν ανασταλτικά στην επέκταση του διεθνούς εμπορίου, ο κυριότερος σχετίζεται με τη μεγάλη επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης του παγκόσμιου ΑΕΠ και την κατακόρυφη άνοδο των διεθνών τιμών της ενέργειας. Επιπρόσθετα, αρνητική επίδραση έχει ασκήσει η υποτονική μεταποιητική δραστηριότητα και η αργή αποκατάσταση της ομαλής λειτουργίας των διεθνών αλυσίδων παραγωγής. Τέλος, αρνητικός είναι και ο ρόλος της μεγάλης ανατίμησης του αμερικανικού δολαρίου, καθότι ένα μεγάλο μέρος του διεθνών εμπορικών συναλλαγών πραγματοποιείται διαμέσου της χρήσης του εν λόγω νομίσματος.

Για το 2023, ο ρυθμός επέκτασης του διεθνούς εμπορίου εκτιμάται ότι θα είναι ακόμα πιο υποτονικός, υποχωρώντας στο 2,5%. Οι παράγοντες που εξηγούν την ακόμη μεγαλύτερη υποχώρηση σχετίζονται με την εκτίμηση για ασθενική ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας και τη διατήρηση των διεθνών τιμών ενέργειας και άλλων βασικών προϊόντων σε υψηλά επίπεδα.

Οι διεθνείς τιμές των βασικών εμπορευμάτων κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους εκτοξεύθηκαν σε ιστορικά υψηλά επίπεδα. Η εκτίμηση αυτή αφορά πρωτίστως τα ενεργειακά προϊόντα (φυσικό αέριο, πετρέλαιο, άνθρακας) και τα εδώδιμα, καθώς στα βασικά μέταλλα παρατηρείται μικρή υποχώρηση στις τιμές τους. Αναφορικά με το επόμενο έτος, οι διαθέσιμες εκτιμήσεις με βάση τις προθεσμιακές αγορές κάνουν λόγο για σταδιακή αλλά αργή υποχώρηση των διεθνών τιμών του πετρελαίου. Όσον αφορά τις τιμές των διατροφικών προϊόντων σημαντικό ρόλο αναμένεται να παίξουν οι καιρικές συνθήκες, η πορεία

των πρώτων υλών που χρησιμοποιούνται ευρέως στη γεωργία και ο βαθμός τήρησης των διεθνών συμφωνιών που έχουν συναφθεί για την πραγματοποίηση εξαγωγών βασικών αγροτικών προϊόντων από την Ουκρανία.

Βιβλιογραφία

International Monetary Fund (2022), *World Economic Outlook: Countering the Cost-of-Living Crisis*, October 2022, IMF, Washington, DC.

OECD (2022). *OECD Economic Outlook, Interim Report, September 2022. Paying the Price of War*, OECD Publishing, Paris.